

Lillomarkas Venner

Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten
Postboks 364 Sentrum,
0102 Oslo
postmottak@pbe.oslo.kommune.no
(sendes kun elektronisk)

Oslo 30.5.2014

Kopi:
Oslo kommune, Byrådsavdeling for byutvikling
Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen

Høringsuttalelse til Oslo kommunes høringsutkast "Kommuneplan for Oslo. Oslo mot 2030"

For Lillomarkas Venner

Vennlig hilsen

Frode O. Hansen (sign.)
Leder

Elin Langsholt
Sekretær

Lillomarkas Venner - Høringsuttalelse til Oslo kommunes høringsutkast "Kommuneplan for Oslo. Oslo mot 2030"

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Om Lillomarka og Lillomarkas Venner.....	3
3	Overordnet om forslag som berører Marka og Lillomarka	4
4	Forslag om justering og endringer av markagrensa	5
4.1	Forslagene til justeringer av markagrensa	6
4.2	Forslag til de store endringene av markagrensa	6
5	Forslaget om å ta Ravnkollen ut av Marka, til fordel for boligbygging	7
5.1	Ravnkollen og markaloven	8
5.2	Ravnkollen som nærskog-, natur- og friluftsområde	8
5.3	Ravnkollen som nærskog- og rekreasjonsområde i et folkehelseperspektiv.....	9
5.4	Ravnkollens vs. "bytteområdene"s kvaliteter. Er prosessen gyldig?	10
5.5	Kulturminner på Ravnkollen.....	14
5.6	Konklusjon om Ravnkollen	15
6	Forslag om "aktivitetssone"	15
6.1	"Aktivitetssonen" går på tvers av befolkningens behov og forringer Oslos kvaliteter	15
6.2	Bakgrunnsanalysen "Markagrensens bredde"	16
6.3	"Aktivitetssonen" strider mot kommuneplanens målsettinger	16
6.4	Begrepet "aktivitetssone" strider mot markaloven og kommunens egne retningslinjer	17
6.5	Anleggssone eller landskapsvernområde?	18
6.6	Idrettsområder istedenfor "aktivitetssone"	18
6.7	Kommentarer til "aktivitetssone" i Lillomarka	18
6.7.1	Vest for Steinbruvann.....	18
6.7.2	Sør for Alunsjøen, Hestejordene, Årvollåsen, sør for Linderudkollen, Grefsenkollen ..	19
7	Huken	19
7.1	Huken som aktivitets-/idrettsområde	20
7.2	Breisjøbekken og Alnavassdraget.....	20
7.3	Regulering av turvei og utfartsparkering.....	20
7.4	Snarlig avvikling av Huken pukkverk	20
8	Annet	21
8.1	Forslag om skitrasé mellom Vesletjern og Breisjøen	21
8.2	Reguleringsplan S-2549, Ravnkollen i Marka	21
9	Referanser	21

1 Innledning

Vi i Lillomarkas Venner takker for invitasjonen til å uttale oss om Oslo kommunes høringsutkast "Kommuneplan for Oslo. Oslo mot 2030" (heretter kalt Kommuneplanen), med høringsfrist 30.5.2014.

Vi ser av kunngjøring mandag 14. april 2014 at det i etterkant er satt en egen høringsfrist (13.6.2014) for "Høringsdokument. Forslag til justeringer og endringer av markagrensen" selv om dette dokumentet opprinnelig ble sendt ut sammen med, og med samme høringsfrist som, forslag til kommuneplan. Dette dokumentet med forslag til endringer av markagrensa, er det viktig for oss å uttale oss om, både av prinsipielle grunner og fordi et svært viktig natur- og friluftsområde i Lillomarka, Ravnkollen, regelrett foreslås tatt ut av Marka. I vår høringsuttalelse til Kommuneplanen vil vi ta med synspunkter vedr. dette høringsdokumentet, men vi vil også sende inn en likelydende høringsuttalelse om dette innen 13.6.2014.

2 Om Lillomarka og Lillomarkas Venner

Lillomarka er en viktig del av Osloområdet for store deler av Oslos befolkning. Med sin store variasjon i topografi, geologi og vegetasjon, kombinert med mange spennende opplevelseselementer, svært god tilgjengelighet og stor brukertetthet, framstår området som et friluftsområde med helt spesielle kvaliteter. På bakgrunn av at Marka er et gode som betyr mye for en stor gruppe mennesker og at vi i pressområder opplever stadige trusler om forringelse av friluftsområdene i marka, ønsker Lillomarkas Venner vern av naturområder og friluftsområder.

I tillegg ønsker vi å vektlegge Markas store betydning for folkehelsen. Som kjent ligger enkelte bydeler i Groruddalen langt nede på levekårslista og gjennomsnittlig levealder i Oslo. I denne sammenheng må det kunne sies at Lillomarka har ekstra stor betydning som nærskog- og rekreasjonsområde for mange tusen mennesker som bor i Groruddalen. Kommuneplanen skal ivareta Oslos bymessige og naturgitte kvaliteter. Det er spesielt viktig at disse kvalitetene bevares i de bydelene som skårer sosioøkonomisk lavest, for at ikke utviklingen skal gå i retning av enda større forskjeller mellom bydelene.

Lillomarka er et forholdsvis lite skogområde som svært mange mennesker sokner til og har sterk tilhørighet til. I de tre bydelene i Groruddalen som grenser til Lillomarka (Bjerke, Grorud og Stovner) bodde det ifølge Oslo kommunes nettsider per 1.1.2013 vel 87.000 mennesker mens det i bydel Nordre Aker bodde vel 48.000. Totalt ca. 135.000 av Oslos befolkning sokner altså naturlig til Lillomarka. I tillegg sokner en stor del av Nittedals befolkning naturlig til de nordlige delene av Lillomarka. Vi regner også med at Lillomarka er det mest naturlige og tilgjengelige skogs- og turområdet for deler av befolkningen i bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene og Alna.

Ifølge Store norske leksikon har Lillomarka et areal på ca. 62 km², hvorav knapt halvparten i Oslo. Til sammenlikning er Nordmarkas areal på ca. 430 km² og Østmarkas på ca. 256 km². Dette gjør Lillomarka spesielt sårbar. I sammenheng med den ventede befolkningsveksten de kommende år, som for en stor del planlegges lokalisert til de østlige og sørøstlige bydeler, merker man at Lillomarka er utsatt for et økende utbyggingspress, med forslag om omdisponering av deler av marka til andre formål enn markaloven hjemler. Særlig gjelder dette deler av Lillomarka som grenser mot Groruddalen. En slik utvikling setter Lillomarka i fare. Dette er et stort paradoks når man vet at

befolkningsøkningen nødvendigvis tilsier at behovet for friluftsområdene i Marka vil øke; det bør ikke være tvil om at Marka er en kilde til bedre helse og økt livskvalitet for alle som tar den i bruk.

Lillomarkas Venners formål er blant annet:

- verne om Lillomarkas grenser og arbeide for å utvide Marka med naturområder som grenser inntil marka, spesielt når disse står i fare for å bli utbygget.
- se til at stier og løyper ikke blir ødelagt av hogst og andre inngrep og ta initiativ for å opprette et mer mangfoldig naturløypenett
- kritisk vurdere planer om nye tekniske inngrep i marka
- sikre at naturområder og traseer som danner adkomstkorridorer inn til marka ikke blir ødelagt

3 Overordnet om forslag som berører Marka og Lillomarka

Vi vil i denne høringsuttalelsen si vår mening om saker som har betydning for Marka generelt og Lillomarka spesielt. Helt konkret er det tre hovedtemaer vi ønsker å konsentrere oss om:

- Forslag til justeringer og endringer av markagrensa (Marka) og boligbygging på Ravnkollen (Lillomarka)
- Forslaget om "aktivitetssone" (Marka og Lillomarka)
- Nye planer for Huken-området (Lillomarka)

Aller først ønsker vi å peke på viktige punkter i Kommuneplanen som etter vårt syn står i grell kontrast til forslagene som gjelder Ravnkollen og "aktivitetssone".

På side 30 i del 1 av Kommuneplanen er det satt opp 5 satsinger under kapittelet "Styrke Oslos blågrønne preg":

Satsing 1: Oslos biologiske mangfold skal forvaltes på en bærekraftig måte og kulturlandskap og kulturminner skal sikres for ettertiden.

"Byens biologiske mangfold er avhengig av varierte og sammenhengende naturområder." og "Byens kulturmiljøer og enkeltobjekter samt kontakten med sjøen, byens silhuett, åsene og utsynsparkene skal sikres."

Satsing 2: Oslo skal verne om Marka. Her står det:

"Formålet med markaloven er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner. Dette innebærer at utbyggingsarealer i Oslo skal dekkes innenfor dagens byggesone. Det skal legges til rette for at Marka kan møte ulike gruppers behov og ønsker for aktivitet utendørs. Tilgjengelighet til Marka skal bedres gjennom videreutvikling av gang-, sykkel- og turveinettet."

Satsing 3: Byens blågrønne struktur skal videreutvikles.

Satsing 4: Det skal være god tilgang til grøntområder og anlegg for idrett, rekreasjon og fysisk aktivitet. Her står det bl.a:

"Målet er at alle skal ha tilgang på grøntområder for lek, idrett, naturopplevelse og annen utendørs rekreasjon i rimelig gangavstand fra bolig. Økt bruk av parker, friområder og Marka stiller større krav til skjøtsel og vedlikehold."

Satsing 5: Innbyggerne skal sikres luft og vann av god kvalitet og stille områder. Her står det bl.a:

"Støy er det miljøproblemet som berører flest mennesker i Oslo. Det er et mål å redusere antall støybelastede – og ivareta kartlagte stille – områder. Det er et mål at Oslo overholder gjeldende krav til luftkvalitet og langsiktig reduserer luftforurensningen.."

Disse satsingene er i tråd med Lillomarkas Venners formål og vi slutter oss derfor til dem. Da er det desto mer skuffende, og en stor selvmotsigelse, at enkelte konkrete forslag i Kommuneplanen er stikk i strid med flere av disse satsingene. Vi i Lillomarkas Venner vil peke på to forslag som vil berøre Lillomarka:

- Forslaget om å ta Ravnkollen ut av Marka til fordel for boligbygging går helt på tvers av alle fem satsinger. Mer om dette nedenfor.
- Forslaget om "aktivitetssone" går minimum på tvers av satsingene 2, 4 og 5, enkelte steder også satsing 1. Mer om dette nedenfor.

Vi er videre av den mening at begge disse forslagene er brudd på markaloven og vil få som konsekvens at markaloven blir uthulet, i verste fall undergravd. Verken markaloven, forarbeidene til denne eller flertallsbemerkningene i Stortinget tar høyde for slike store grenseendringer som det er snakk om på Ravnkollen, selv om det blir tilbudt "erstatningsområder". Begrepet "Aktivitetssone" bryter med markaloven fordi sonen er tenkt brukt til anlegg som ikke lar seg innpasse i Marka. Idrett er riktignok ett av formålene ved markaloven, men det betyr ikke at man kan plassere anlegg for alle mulige slags "urbane" aktiviteter i Marka.

Markaloven har bl.a. som formål å sikre markagrensa. Denne sikringen vil bli sterkt svekket dersom forslagene går igjennom. Og det er de mest sårbare verdiene som vil bli skadelidende, nemlig naturen og det enkle friluftslivet.

De to forslagene er dessuten i strid med kommunens egen, velfungerende praksis når det gjelder forvaltning av kommuneskogene. I "Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007 – 2015" er Ravnkollen på grunn av sine høye kvaliteter avsatt som verneområde for friluftslivet. I "Mål og retningslinjer for Oslo kommunes skoger" legges det vekt på at det er ro, stillhet og det tradisjonelle friluftslivet som trenger beskyttelse og skal tilgodeses, også i det meste av Markas randsone.

4 Forslag om justering og endringer av markagrensa

Vi viser til "Høringsdokument. Forslag til justeringer og endringer av markagrensa". Som utgangspunkt for våre vurderinger av forslagene om justeringer og endringer av markagrensa er det naturlig å ta utgangspunkt i Odeltingsproposisjonen om markaloven, forarbeider til loven og selve stortingsbehandlingen. Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) har utgitt "Håndbok for markaloven" (heretter Markahåndboka). Her går forfatterne Jens Bugge og Christian Reusch grundig igjennom hver enkelt lovparagraf.

Utgangspunktet for justeringer av markagrensa må være at selve markagrensa er lovfestet og sikret av markaloven § 1, 1. ledd:

"Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner."

Markaloven § 2, 2. ledd tillater "justeringer" av markagrensa:

"Kongen kan ved forskrift treffe vedtak om justering av grensen etter første ledd og gjøre loven gjeldende for nærliggende områder som har, eller gjennom tilrettelegging eller skjøtsel kan få, tilsvarende verdi for friluftslivet."

Sikringen av markagrensa i § 1 innebærer nødvendigvis at det skal være svært vanskelig å ta områder ut av Marka. Under kapittel 1.2.2 i Markahåndboka skriver forfatterne at "Nye områder kan legges til Marka slik at lovens virkeområde utvides der dette anses hensiktsmessig eller ønskelig."

Markalovens forutsetning for å justere markagrensa slik at Marka blir innskrenket er at friluftsliv-, natur- eller kulturverdier ikke blir vesentlig skadelidende. Som natur- og friluftslivsorganisasjon legger vi stor vekt på følgende uttalelse fra flertallet i Stortingets Energi- og Miljøkomitéen (EMK):

"Flertallet understreker at slike grensejusteringer bare kan skje dersom friluftsliv-, natur- eller kulturverdier ikke blir vesentlig skadelidende. Dette innebærer etter flertallets mening at også miljø- og friluftsverdier av lokal betydning tas med i vurderingen."

Oppsummert innebærer ovenstående at hvis Ravnkollen skal tas ut av marka (dvs. en stor endring av markagrensa som er negativt for Marka), er det nødvendig med lovendring. Det krever Stortingsflertall, og er ikke noe Oslo kommune kan gjøre alene gjennom kommuneplanen. Ravnkollen behandles spesielt i kapittel 5.

4.1 Forslagene til justeringer av markagrensa

Når det gjelder de mindre grensejusteringene som er foreslått, regner vi disse som lovlige ettersom markaloven § 2 åpner for slike justeringer. Vi uttaler oss kun om de tre grensejusteringene som er foreslått. Dette gjelder 11. Ved Sandåsveien 35, 12. Alunsjøveien 60 og 15. Tangerud. Av disse er det bare Alunsjøveien 60 som foreslås tatt ut av Marka og som det potensielt kunne vært et poeng å gå imot. Vi kan imidlertid ikke se at denne grensejusteringen er kontroversiell. Det kan også se ut til at justeringer ut av Lillomarka kompenseres av justeringer inn i Lillomarka.

4.2 Forslag til de store endringene av markagrensa

På side 4 i "Høringsdokument. Forslag til justeringer og endringer av markagrensen" står følgende:

"I særskilte tilfeller kan det være hensiktsmessig å ta i bruk områder som i dag ligger i Marka til utbyggingsområder, for eksempel for videreutvikling av eksisterende områder i byggesonen. Tre større områder som i dag ligger i Marka vurderes som mulige framtidige utviklingsområder. Dette er Ravnkollen ved Romsås, Lysopp og Fredhem øst for Gjersrud-Stensrud."

Lillomarkas Venner er prinsipielt imot så store innskrenkninger av Marka det her er snakk om. Vi er selvsagt også mot boligbygging innenfor dagens markagrense. Hverken markaloven, forarbeidene til denne eller flertallsbemerkningene i Stortinget legger opp til slike store innskrenkninger selv om det blir tilbudt "erstatningsområder". Dette standpunktet er stødig forankret i markaloven, og forslagene er i strid med markaloven. Jf. markaloven § 2, 2. ledd.

Markaloven tillater altså "justeringer", men ikke store endringer, spesielt ikke hvis endringene er for å oppfylle et ønske om å gjøre tiltak som det ikke er anledning til å gjennomføre innenfor Marka. Å foreslå boligbygging i Marka er direkte brudd på Markaloven § 5. Miljøverndepartementet har i brev av 3. januar 2013 til Oslo kommune sagt følgende om innskrenkninger i Marka:

*"Generelt vil imidlertid departementet vise til at det fremgår av lovens forarbeider at det ved innskrenkninger i grensen bare kan gjennomføres mindre justeringer av eksisterende grenser, og at innskrenkninger som hovedregel bare bør skje i særskilte tilfelle der den fastsatte grensen medfører store praktiske vanskeligheter som ikke kunne forutses ved grensefastsettelsen. Med andre ord er muligheten til å gjennomføre grensejusteringer som reduserer markalovens geografiske virkeområde begrenset. **Å ta områder ut av Marka fordi det ønskes brukt til tiltak***

som det ikke er anledning til å gjennomføre innenfor Marka, vil være i strid med markalovens formål om å sikre Markas grenser mot nettopp slike tiltak. Markaloven legger ikke opp til "byttehandel", slik at områder kan tas inn som kompensasjon for områder som tas ut" (vår utheving).

5 Forslaget om å ta Ravnkollen ut av Marka, til fordel for boligbygging

Vi viser til kap. 10.4 på side 55 i del 2 av forslag til kommuneplan og "Høringsdokument. Forslag til justeringer og endringer av markagrensen". Ettersom Ravnkollen ligger i Lillomarka tar vi spesielt dette området opp til behandling.

Med forslaget om å ta Ravnkollen ut av Marka, til fordel for boligbygging går ikke Oslo kommune bare imot sine mål og egne satsinger (1 – 5) innen "Styrke Oslos blågrønne preg" i Kommuneplanen, men også mot Oslo kommunes forslag til mål og retningslinjer i forslaget til ny kommuneplan. Forslaget om å ta Ravnkollen ut av Marka til fordel for boligbygging står i skarp kontrast til flere mål og retningslinjer i forslaget til kommuneplanen, både når det gjelder natur, friluftsliv og folkehelse. Her er noen eksempler:

- GRØNN, s. 27 i del 1. Her står det bl.a: "Til tross for et sterkt behov for utbygging skal marka bevares og all utbygging og fortetting skal skje innenfor byggesonen."
- GRØNN, Mål 2, "Styrke Oslos blågrønne struktur", alle satsinger 1 – 5.
- Alle satsingene (1-5) under Mål 2 "Styrke Oslos blågrønne struktur" (disse er nevnt på s. 2 og 3).
- TRYGG, Mål 2, Satsing 4: "Kommunen skal være ledende på folkehelsearbeid". Her står det bl.a: "... areal og transportplanleggingen [skal] bidra til å fremme befolkningens helse, spesielt ved å redusere lokal forurensning og støy, bidra til økt fysisk aktivitet og til å skape og opprettholde gode nærmiljøer med mulighet for aktivitet og rekreasjon." Forslaget om å ødelegge eksisterende nærskogområde på Ravnkollen vil bidra til det stikk motsatte av hva dette målet uttrykker. Dette er en skuffende holdning til en bydel som virkelig trenger nære grøntområder for at terskelen for å gå tur og drive fysisk aktivitet i naturen skal være lavest mulig.
- § 7.3 Estetikk, byforming og landskapstilpasning, pkt. 1 ("... viktige stier/tråkk (...), landskaps- og vegetasjonselementer sikres.") og pkt. 2 (... viktige kulturminner og landskapstrekk ... ivaretas").
- § 7.6 Naturmiljø, pkt 2 ("I områder hvor det er registrert naturverdier med regional verdi (B-områder) skal det foreligge særlige grunner for å tillate tiltak som kan forringe naturverdier") og Retningslinjer ("I områder hvor det er registrert naturverdier med regional verdi skal tiltak [skal] som hovedregel underordnes naturverdiene.").
- Mål for Marka: "Bevare Marka og det biologiske mangfold" (s. 52).
- § 10 Marka, pkt 1: "Innenfor områder avsatt til LNF tillates ikke bygge- og anleggstiltak".
- Kap. 16.2.2, s 83 i del 2, Landskap og naturmangfold, Konsekvensbeskrivelse Landskap. "Et karakteristisk trekk ved Oslo er hvordan bebyggelsen i et overordnet perspektiv underordner seg landskapet. Mange av byens overordnet viktige landskapselementer, som for eksempel store deler av elvedalene, større grøntområder på **høyderyggen** ... Foreslåtte utviklings- og transformasjonsområder berører derfor ikke disse direkte, ... Det samme gjelder utbygging i de **grønne åsene og skråningene**, strandsonen, på morenerygger og **høyderygger** for øvrig." (våre uthevinger).

På denne bakgrunnen ser vi på forslaget om å ta Ravnkollen ut av Marka, til fordel for boligbygging, som en stor selvmotsigelse i Oslo kommunes forslag til kommuneplan.

5.1 Ravnkollen og markaloven

Forslaget om å ta ut et stort område av Marka til boligbygging er klart i strid med markaloven. En av hovedbegrunnelsene for å vedta markaloven var nettopp å sikre markagrensa. I lovens formålsparagraf står det: *”Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.”*

I denne saken er ikke Ravnkollens friluftsliv-, natur- eller kulturverdier vurdert, og det ligger derfor ikke inne som en del av beslutningsgrunnlaget for vedtak som skal fattes i Bystyret. Snarere tvert imot underslås Ravnkollens store natur- og friluftsverdier fullstendig mens ”bytteområdene” omtales som et område med ”store natur- og friluftsverdier”. På denne bakgrunnen setter vi et stort spørsmålstegn ved om denne hørings- og beslutningsprosessen i det hele tatt kan anses som gyldig etter markaloven. Mer om dette under kap. 5.4.

Det er åpenbart at en massiv boligutbygging på Ravnkollen vesentlig vil skade alle verdiene loven lister opp, dvs. friluftslivet, naturen og kulturminnene på Ravnkollen. Å foreslå boligbygging i Marka er direkte brudd på Markaloven § 5.

I forslag til kommuneplan og forslaget til grenseendringer begrunnes forslaget om bytte av områder ut og inn av Lillomarka med ord som mer ”hensiktsmessig” (jf kap 10.4 i juridisk arealdel) eller ”forvaltningsmessig fornuftig”. I forslaget til grenseendringer beskrives de foreslåtte grenseendringene som ”mer logisk og bedre tilpasset behovet for byutvikling og mål om samordnet areal- og transportplanlegging, samtidig som en sikrer at verdifulle naturområder bevares som en del av Marka.”

Dette er generelle påstander som man ikke en gang forsøker å begrunne. Den foreslåtte grenseendringen vil trolig være mer hensiktsmessig for noen utbyggere, men sannheten er at dagens markagrense på Ravnkollen både er hensiktsmessig, fornuftig og logisk for befolkningen, folkehelsen, naturen og friluftslivet!

Vi mener at en så stor endring og forsøk på ”byttehandel” vil kreve mer enn en enkel forskrift i Statsråd. Det er her snakk om en lovendring som eventuelt må avgjøres i Stortinget.

Å bytte ut Ravnkollen med et tilsvarende stort område annet sted i Marka vil få store konsekvenser for markaloven. Hvis et område i Marka som er attraktivt for boligutbyggere kan byttes i et område i byggesonen som er lite attraktivt for utbyggere, er det stor fare for at Oslo kommune og andre markakommuner vil se muligheten til på denne måten å skaffe fram attraktive byggetomter i marka. Skulle den foreslåtte byttehandelen bli gjennomført, ville det skape presedens og dermed undergrave Markaloven.

5.2 Ravnkollen som nærskog-, natur- og friluftsområde

Ravnkollen i Lillomarka er en unik naturperle, som i Oslo kommunes egen ”Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007 – 2015” er markert som bevaringsskog/reservat og verneområde for friluftsliv. De velbrukte stiene, brede og smale, er et utvetydig bevis på at området er svært mye brukt og er en stor rekreasjonsressurs for befolkningen. Dette er et natur- og friluftsområde som må beholdes i Marka slik at ALLE fortsatt skal kunne benytte og nyte naturen og utsikten fritt. Her har man mulighet til å legge fra seg noe av stresset bylivet fører med seg, her kan man få litt stillhet og ro, her kan man ha rolige samtaler med andre turgåere, og glede seg over naturopplevelsene. Dette er helsebringende og har dermed samfunnsmessig betydning.

Ravnkollen er en flott ”grønn korridor” som fører direkte fra byggesonen, fra Romsåsveien ved Grorud eller fra Ravnkollbakken på Romsås. Det går en blåmerket sti langs Ravnkollens ca. 1 km lange åsrygg fra Romsåsveien nordover til Romsås kirke. Flere steder er det rasteplasser med enestående panoramautsikt over Groruddalen og Oslofjorden (se bilde under kap 5.4). Fra Romsås kirke har de som er gode til beins anledning til å bevege seg videre innover i Lillomarkas flotte natur, enten de går videre innover i skogen mot Røverkollen eller lia ned mot Steinbruvann, eller går langs turveien til Badedammen, Steinbruvann osv.

De som av ulike grunner ikke er i stand til å bevege seg så langt kan nyte det lite kuperte området sør på Ravnkollen. Området er til stor glede for barn (sammen med barnehagen eller med foreldrene) og eldre mennesker. De nærmeste områdene er i daglig bruk av de nærmeste barnehagene. Litt lenger nord har Tiurleiken skole fast leirplass.

I Kommuneplanens temakart T4 (Naturmiljø), og i ”Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007 – 2015”, er hele Ravnkollen markert som Naturtype B-område. Kommuneplanens § 7.6 sier: ”I områder hvor det er registrert naturverdier med regional verdi (B-områder) skal det foreligge særlige grunner for å tillate tiltak som kan forringe naturverdier”. Det at kommunen og utbyggere ønsker å bygge boliger i et B-område (som attpå til ligger i Marka) kan umulig sies å være ”særlige grunner”.

I ”Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007 – 2015” er hele Ravnkollen i tillegg beskrevet og markert som ”verneområde for friluftsliv”. Ravnkollen er beskrevet slik i flerbruksplanen:

”Med sin stupbratte li danner Ravnkollen et naturlig skille mellom Romsåsbebyggelsen og øvre del av Grorud. Det er mange flotte rasteplasser i området, hvorav flere med panoramautsikt. I Nordre del av området er det et svært vekslende vegetasjonsbilde. Mot Ravnkollbakken på Romsås er landskapet platåpreget med åpen gammel furuskog, enkelte små dalsøkk med gran, og et tett stinett. Ravnkollen har svært mange spor av tidligere steinhoggervirksomhet.”

5.3 Ravnkollen som nærskog- og rekreasjonsområde i et folkehelseperspektiv

Det er godt dokumentert hvor stor betydning nærområdene har for friluftslivet. En stor andel av de som utøver friluftsliv gjør det utelukkende i nærmiljøet, innenfor noen få km (Vaage 2004). Dette underbygges av at de aller fleste av de mest besøkte skogene i Norge ligger nærmere enn 500 m fra bebyggelsen (Gundersen et al. 2005). Det folk opplever som det viktigste hinderet for å komme seg ut i naturen er avstand og tid. Bostedsnær natur er spesielt viktig for de med mindre aksjonsradius, som barnefamilier og eldre (Nordisk ministerråd 2009).

Bymiljøetatens egen undersøkelse fra 2011 dokumenterer at de viktigste grunnene til at brukerne oppsøker marka er for ”å oppleve naturen, stillhet og ro” og ”å gå tur til fots”.

For alle de i bydel Grorud som ikke er ”markatravere” trengs nærskogområder som Ravnkollen, til rekreasjon og fri aktivitet i naturen. Det er helsebringende og nødvendig for en befolkning som i gjennomsnitt ligger langt nede på levekårslista og i levealder i Oslo. Det å ha et nært skogområde kan motvirke passivitet og livsstilsykdommer. Bruken av grøntområder er omvendt proporsjonalt med avstanden mellom der man bor og grøntområdet.

De velbrukte stiene på Ravnkollen forteller oss om jevnlig bruk av området. Barnehager og skoler som sokner til området bruker området jevnlig. Ravnkollen som nærskog- og rekreasjonsområde er således et viktig bidrag til at helsen i bydel Grorud ikke forverres. Bydel Grorud har gode grunner til å gjøre en innsats for at enda flere barnehager tar i bruk sine nære naturområder på Ravnkollen som

leke- og aktivitetsplass. Dette ville i så fall være i tråd med bydelens langsiktige visjon om redusert sosial ulikhet i helse. Vi ønsker i denne sammenhengen å vise til fra Bydel Groruds "Folkehelseprosjekt i barnehager August 2013 – Januar 2014". Her er noen sitater fra prosjektrapporten (januar 2014):

"Forskjeller i levevaner blir omtalt som en avgjørende årsak til ulikhetene i helse."

"Videre viser statistikken at det er gjennomgående flere med dårlig helse i alle befolkningsgrupper i Bydel Grorud, når vi sammenligner med resten av bydelene i Oslo."

"Barnehagepersonell er i en unik posisjon til å påvirke barnas levevaner, da levevaner etableres tidlig, og barna tilbringer en stor del av hverdagen i barnehagen. Gjennom å fremme fysisk aktivitet, sunt kosthold og helsefremmende vaner blant barn og deres foreldre, øker vi sannsynligheten for varig livsstilsendring i de enkelte familiene."

Når det gjelder fysisk aktivitet konstaterer rapporten følgende:

"Vi har videre hatt fokus på at barna skal få være med på tur i kjente og ukjente omgivelser hver uke, da turer har vist seg å kunne bidra til økt aktivitetsnivå. I tillegg har vi arbeidet med å redusere ansattes terskel for å ta med barna utenfor barnehagens grenser. Årsaken til dette er at barnehagene har utearealer som generelt byr på lite utfordringer, samtidig som studier har vist at barna blir mer aktive når de får leke i ukjente og spennende miljøer. Gjennom turer og lek i nærområdet ønsker vi at barna skal få positive naturopplevelser som bidrar til at de får et naturlig og bra forhold til naturen tidlig i livet. I tillegg stimulerer naturen til aktivitet og til motorisk utvikling."

Bydelen har gode grunner til å stimulere til friluftsliv i naturen. Friluftsliv er funnet å ha en rekke positive effekter på helse og livskvalitet (Nordisk ministerråd 2009, Fuggeli og Ingstad, St.meld. nr. 39 (2000-2001). Fysisk aktivitet har en positiv effekt på forebygging og behandling av bl.a. livsstilssykdommer, og studier viser at fysisk aktivitet utført i marka gir dobbelt effekt (Nordisk ministerråd 2009).

På bakgrunn av ovenstående vil vi hevde at skogen og naturen på områder som Ravnkollen må være særlig viktig i bydel Grorud, og at både Byrådet og Bydelen burde vise forståelse for dette ved å avstå fra forslaget om boligbygging på Ravnkollen, som nødvendigvis vil innebære rasering av skogen med de viktige lekeområdene for barnehagene. Å ta disse nærskogområdene fra befolkningen og barnehager/skoler vil være entydig med å motvirke kommunens og bydelens mål og visjoner.

Det har i det siste også vært flere reportasjer, bl.a. i Aftenposten, om at barnehagebarn som tas med på tur med barnehagen ut i skogen overfører dette videre til sine foreldre ved å få dem med ut i sine egne lekeområder i skogen. Oslo kommune bør forstå hvor viktig disse mekanismene er i bydel Grorud og på Romsås. Med sin unike natur og beliggenhet er Ravnkollen utvilsomt en uovertruffen ressurs for bydelen og helsebringende for bydelens befolkning.

5.4 Ravnkollens vs. "bytteområdene"s kvaliteter. Er prosessen gyldig?

I forslaget om endring av markagrensa på Ravnkollen (s 30, pkt 13 Ravnkollen) inngår et forslag om "byttehandel" med to områder øverst i Bånkallia (s 31, pkt 14 Bånkallia), nordøst for bebyggelsen på Romsås. Dette blir kalt for "makeskifte" i kommunens forslag, men vi velger å bruke "byttehandel", på lik linje med Miljøverndepartementet (jf. brev av 3.1.2013 til Oslo kommune).

I forslaget om grenseendringer beskrives natur- og friluftsverdiene i "bytteområdene" øverst i Bånkallia slik: "Områdene har store natur- og friluftsverdier." Samtidig sies det ingenting om natur- og friluftsområdene på Ravnkollen. Dette står i grell kontrast til det som tidligere er nevnt i pkt. 5.2, at hele Ravnkollen er markert som område med naturtype B-område i både temakart T4 og i kommunens flerbruksplan for kommunens skoger, i tillegg til at Ravnkollen er definert som verneområde for friluftsliv i flerbruksplanen. Ravnkollen er altså verneverdig både p.g.a naturverdier og p.g.a. viktige friluftsverdier.

I temakart T4 er "bytteområdene" delvis markert som naturtyper B-område og C-område. Områder sørvest i Bånkallia er det ifølge biologer naturtype A-område (nasjonal verdi) med rik kalkskog. Bånkallia er altså utvilsomt et område som har naturverdier som det uansett er gode grunner til å verne, på lik linje med Ravnkollen.

Beskrivelsen av områdene i høringsdokumentet gir grunn til mistanke om at de ansvarlige i beste fall hverken har satt seg inn i kommunens egen dokumentasjon eller har vært der og sett med egne øyne.

Vi har vært i "bytteområdene" og det bør være liten tvil om at friluftsverdiene i "bytteområdene" er betydelig begrenset (se også bildene nedenfor):

- Områdene ligger langt unna bebyggelsen, terskelen for bruk er derfor er høy.
- En 60 meter bred kraftgate med store betongmaster krysser det vestlige området (denne kraftgata er verken beskrevet eller markert på kartet)
- Et støyende pukkverk (Franzefoss bruk) er nærmeste nabo til den østlige delen
- Hele det østlige området er svært bratt og vanskelig tilgjengelig
- Det østlige området er belastet med mye støy fra Trondheimsveien (Riksvei 4)
- Naturmessig er kun noen små fliker av registrerte nøkkelbiotoper (naturtype B-områder) som er inkludert i de to "bytteområdene".

Det er all grunn til å konkludere med at "bytteområdene" er betraktelig mindre attraktive som friluftsområder, og på langt nær har samme friluftsverdier og kvaliteter som Ravnkollen.

Å unnlate å nevne disse viktige verdiene som Ravnkollen innehar samtidig som "bytteområdenes" verdier framheves oppfatter vi som tendensiøst. Denne skjeve framstillingen kan allerede se ut til å ha hatt sin virkning i bydel Grorud (og bydel Stovner), da de i sitt beslutningsunderlag fra Oslo kommune kun hadde blitt forelagt kommunens og bydelens mangelfulle informasjon.

Vi anser informasjonen i kommunens forslag som et skjevt og mangelfullt, og dermed feilaktig, beslutningsunderlag. Dersom Bystyret i sin behandling går inn for Byrådets forslag uten eksplisitt å ha blitt informert av Byrådet om Ravnkollens natur- og friluftskvaliteter og bytteområdenes begrensede friluftsverdier, vil det være god grunn til å anse bystyrebehandlingen som ugyldig.

Lillomarkas Venner har allerede bidratt til å gi bystyrepartiene nødvendig informasjon, og vi bidrar gjerne mer for å informere Oslo kommune, men Oslo kommune burde selv ha gitt den nødvendige balanserte informasjonen i høringsdokumentet med forslag til grenseendringer.

Vi ser gjerne at naturområdene i Bånkallia blir innlemmet i Lillomarka, men det skal ikke gå på bekostning av Ravnkollen. Pukkverkets utvidelsesområde fra 2004, der pukkverket er i full drift, ligger i Marka, men har i dag ingen verdi som natur- og friluftsområde. "Bytteområdene" kunne ha vært en grei erstatning for utvidelsen av Bånkall pukkverk i 2004.

Nedenfor vises noen bilder der kvalitetene ved Ravnkollen og "bytteområdene" kommer fram:

Utsikt over Groruddalen og Oslofjorden fra Ravnkollen:

Utsikt fra vestlig "bytteområde":

Lett tilgjengelig turterreng på store deler av Ravnkollen:

Bratt og vanskelig tilgjengelig terreng i østlig "bytteområde":

Kraftgate gjennom vestlig "bytteområde":

Pukkverk som nærmeste nabo til østlig "bytteområde":

5.5 Kulturminner på Ravnkollen

Vi savner også kartlegging av kulturminnene på Ravnkollen, og konsekvensene for Romsås som kulturminne i seg selv. Dette er rett og slett ikke med i beslutningsgrunnlaget.

- Ravnkollen har mange spor etter tidligere tiders steinhoggerindustri. Kulturminner i plan- og byggesaker skal kartlegges og vurderes etter kulturminneloven. Det skal vises hvordan viktige kulturminneverdier ivaretas. Steinbruddene på Ravnkollen er også de eneste som er tilgjengelige innen gåavstand fra det nylig opprettede Steinhoggermuseet på Grorud. I tillegg er de tilgjengelige for skolene i området. Også av den grunn bør området bevares.
- Kommuneplanens temakart T5 – kulturminnevern viser at hele Romsås-byen innenfor ringveien er verneverdig. Dette kartet skal være retningsgivende for framtidig plan- og byggesaksbehandling. Alle har sett hvordan den verneverdige Romsås-byen ligger oppe i åsen omgitt av skog. En ny bebyggelse på Ravnkollen vest for ringveien vil endre hele stedets karakter og undergrave det spesielle med Romsås.

5.6 Konklusjon om Ravnkollen

På bakgrunn av ovenstående anmoder og anbefaler vi kommunen om å trekke tilbake forslaget om å ta Ravnkollen ut av Marka. Det vil være en tragedie om dette enestående området av Lillomarka blir tatt ut av Marka og bygget ned av boliger.

6 Forslag om "aktivitetssone"

I kommuneplanen foreslås det å sette av det meste av Markas randsone mot bebyggelsen til en såkalt "aktivitetssone". Totalt 27 km² vil inngå i denne sonen som bl.a. omfatter mellom 50 og 100 nøkkelbiotoper med spesielt verdifulle naturkvaliteter. Dette er tenkt som en anleggssone, der idrett og urbane aktiviteter skal prioriteres og anlegg og tekniske bygg skal tillates, klart i strid med markaloven og på bekostning av allmennhetens tilgang til åpen og urørt natur. Dette er et svært alvorlig angrep på Marka, og kan bety en dramatisk og irreversibel kvalitetsforringelse av de mest brukte områdene i Marka, stikk i strid med kommuneplanens intensjoner om å ivareta byens kvaliteter.

6.1 "Aktivitetssonen" går på tvers av befolkningens behov og forringer Oslos kvaliteter

Kommuneplanen skal sikre en bærekraftig og klimanøytral byutvikling som ivaretar Oslos bymessige, naturgitte og historiske kvaliteter. Oslomarka og dens tilgjengelighet utgjør en av byens ubestridte kvaliteter. Bymiljøetatens egen brukerundersøkelse fra 2011 viser hvor sterkt Marka står i Oslofolks bevissthet. Hele 86% av byens befolkning bruker Marka regelmessig og brukertettheten er, naturlig nok, høyest i Markas randsone, noe som er i tråd med funnene til de tidligere refererte Gundersen et al. (2004) og Nordisk ministerråd (2009). Denne brukerandelen er svært høy, og den er økende i forhold til forrige brukerundersøkelse fra 2004. Det er i Lillomarka at bruken har økt mest. Vi ser at flere og flere med bakgrunn fra ulike kulturer tar i bruk Marka, og har stor glede av å bruke Marka slik den er, dvs. uten at spesiell tilrettelegging utover naturen selv og eksisterende turveier, stier og løyper.

Brukerundersøkelsen dokumenterer også at de viktigste grunnene til at brukerne oppsøker Marka er for "å oppleve naturen, stillhet og ro" og "å gå på tur til fots". Brukerundersøkelsen viser med stor tydelighet hvilken aktivitet som er dominerende i Markas randsone: det er å gå tur i skogen. Brukerundersøkelsen underbygges av andre studier som viser at det tradisjonelle friluftslivet er det som utøves mest av flest (Odden 2008, Vaage 2004). Det er naturen som er attraksjonen for brukerne. Markas randsone er allerede en aktivitetssone i ordets egentlige forstand: det er dokumentert svært stor aktivitet her, som alle kan være med på, og aktiviteten er friluftsliv. Det er derfor helt urimelig å reservere hele 27 km² av Markas randsone til anlegg og tilrettelegging for

spesielle grupper, mens det store flertallet av markabrukere fortrenses og nedprioriteres. Dette er en grov tilsidesetting av folks basale behov for natur og avkobling fra hverdagens byliv.

6.2 Bakgrunnsanalysen "Markagrensens bredde"

Ideen bak "aktivitetssonen" og avgrensningen av den bygger på en geografisk analyse utført av alt.arkitektur as (alt.arkitektur 2011). Denne analysen tar utgangspunkt i en påstand om at det er en overgangssone rundt markagrensa med konflikter og friksjon mellom friluftsliv/naturopplevelse og idrettslig aktivitet. For å underbygge påstanden kartfestes en rekke indikatorer på aktiv bruk, og grunnlaget for "aktivitetssonen" markeres som soner rundt disse. Indikatorene som benyttes er bl.a. kollektivholdeplasser, lysløyper, turstier, markastuer, HC-toaletter og oppslagstavler. De fleste av disse indikatorene viser til alminnelig og friksjonsløs markabruk, stort sett forbundet med aktiviteten "å gå tur i skogen", og underbygger ikke hypotesene om slitasje og konflikter rundt markagrensa. Grensen for "aktivitetssonen" virker dermed svært tilfeldig og lite gjennomtenkt. Skianlegg og idrettsparker brukes også som indikatorer. Slike anlegg er selvfølgelig mer konfliktfylte, men denne interessemotsetningen løser man, med dagens praksis, ved å definere områder for idrett, der disse anleggene er plassert, en langt mindre kontroversiell tilnærming enn å sette av størstedelen av Markas nærsone til sone for anlegg ("aktivitetssonen"). Resultatet av analysen er ikke noe annet enn en stadfesting av at Marka er mye brukt til friluftsliv, og særlig i nærheten av der folk bor, og er verdiløs som dokumentasjon på urimelig slitasje og friksjon nær markagrensa og på at det er behov for tilrettelegging og anlegg i Markas randsone.

Påstanden om slitasje og friksjon nær markagrensa er, for øvrig et bilde vi har problemer med å kjenne oss igjen i, selv i Lillomarka, som er den delen av Osloomarka med høyest brukertetthet. Friluftsliv er i sin grunnform en bærekraftig aktivitet, som kan utøves av alle uten nevneverdig slitasje på naturen, og uten behov for vedlikehold og tilrettelegging. Anlegg og tilrettelagt terreng har ikke den samme robusthet som naturen. Slike tiltak krever ressurskrevende vedlikehold og stell for at de ikke skal forfalle og forsøple nærmiljøet. Det er godt dokumentert at fysisk aktivitet i naturdominert miljø har stor betydning for både den fysiske og psykiske folkehelsen. Den største hindringen for at folk skal drive med friluftsliv, er avstanden til naturområdene. På den måten er tilgangen til natur nær boligområdene av stor samfunnsøkonomisk betydning.

6.3 "Aktivitetssonen" strider mot kommuneplanens målsettinger

Som nevnt i innledningen, strider forslaget om "aktivitetssoner" mot flere av kommuneplanens satsinger. Forslaget om å nedprioritere naturverdiene i hele den omfangsrige "aktivitetssonen" vil være stikk i strid med satsing 1 og 2. Den paradoksale påstanden som grunngir "aktivitetssonen", om at anlegg og tilrettelegging vil forebygge slitasje på naturen, belegges ikke med konkrete eksempler, og er vanskelig å ta seriøst. Satsing 1 stadfester også at kulturminner skal ivaretas. En av indikatorene som brukes for å avgrense "aktivitetssonen" er informasjonsstavler. Disse genererer store deler av "aktivitetssonen" (alt.arkitekter 2011, s. 36), på grunn av de mange punktene med informasjonstavler ved kulturminner o.l. i Marka. Det er absurd at objekter som skal ivaretas som kvaliteter er med på å legge grunnlaget for en sone der natur- og kulturopplevelser skal nedprioriteres til fordel for anlegg og tilrettelegging. Det er åpenbart at "aktivitetssoner" går på tvers av satsing 2 – de vil bidra til nedbygging og ødeleggelse, og ikke vern, av Marka, og satsing 5, siden det vil bli lenger vei til stillhet og ro.

6.4 Begrepet "aktivitetssone" strider mot markaloven og kommunens egne retningslinjer

I kommuneplanen og i foredrag ved byråd for byutvikling, Bård Folke Fredriksen, er følgende aktiviteter nevnt som eksempler på egnete anlegg i "aktivitetssonen": sandvolleyball, golfbaner, skateboardanlegg, og tekniske bygg på inntil 50 kvadratmeter. Dette er anlegg som strider imot markaloven, fordi de er av en karakter som ikke kan innpasses i Marka. Som flertallet i energi- og miljøkomiteen bemerket da markaloven ble lagt fram:

"Slike anlegg vil være til ulempe for Markas øvrige brukere. Dette vil ikke være i tråd med lovens formål, slik dette flertallet har utformet det".

Markaloven krever i dag at det må søkes for i det hele tatt å få starte planlegging av anlegg i Marka, og slik må det fortsatt være for at lovens formål skal ivaretas. Vi mener at en eventuell innføring av "aktivitetssone"-begrepet vil kreve endring av markaloven, som må opp til behandling i Stortinget.

Forslaget om å innføre begrepet "aktivitetssone" er dessuten helt unødvendig. Markaloven § 7,3 åpner for at idrettsanlegg kan innpasses i marka innenfor lovens formål. Det er bedre at dette gjøres for det enkelte anlegg.

Intensjonen om å prioritere tilrettelegging framfor uberørt landskap og natur strider imot kommunens "Mål og retningslinjer for Oslo kommunes skoger", som ble enstemmig vedtatt av bystyret i 2005. Der står det blant annet:

"Oslo kommunes skoger skal være et fristed, der mennesker skal kunne oppleve naturens ro og stillhet og drive friluftsliv og idrett. Naturen, det tradisjonelle friluftslivet og markakulturen er de svake parter som trenger beskyttelse".

Det står videre at

"Det tradisjonelle friluftslivet i nær kontakt med naturen skal søkes tilgodesett i det meste av nærområdene",

"Bare aktiviteter som hører hjemme i marka skal tillates",

"Nye idretter og friluftaktiviteter må tilpasses innenfor naturens tåleevne" og

"Større inngrep til fordel for idrett og friluftsliv skal søkes konsentrert i et mindre antall områder langs markagrensa".

Det er i dag etablert eller planlagt 7 slike idrettsområder i Markas randsone. Dette har vært en samlende forvaltningsstrategi som ulike interesser som idrett, skogbruk, friluftsliv og naturvern har kunnet enes om. Retningslinjene har gjennom mange år etablert seg som et effektivt verktøy når det gjelder å avstemme de mange ulike interessene i markasaker. Vi finner det uforståelig at kommunens plan- og bygningsetat nå kan fremme et forvaltningsforslag som bryter så radikalt med ens egen velprøvde og velfungerende praksis.

Markagrensa slik den har blitt forvaltet i henhold til kommunens retningslinjer, har så langt gitt stor forutsigbarhet når det gjelder eget nærmiljø. Man har kunnet velge bosted i nærheten av Marka og regne med at skogen vil være et tilbud i overskuelig framtid. De foreslåtte "aktivitetssonen" vil medføre uforutsigbarhet på den måten at man ikke lenger kan ta 100-meterskogen sin for gitt –

arealene kan like gjerne allokteres til anlegg som ekskluderer allmennheten til fordel for smale særgrupper.

6.5 Anleggssone eller landskapsvernområde?

”Aktivitetssonen” dekker store, verdifulle områder. For å understreke hvor kontroversiell denne sonen vil være, kan vi nevne at store deler av den foreslåtte ”aktivitetssonen” i Lillomarka faller sammen med et område det vil bli fremmet forslag om landskapsvernområde for. Arbeidet med landskapsvernforslaget startet høsten 2013. Området er valgt ut fordi det, med sin store variasjon i topografi, geologi og vegetasjon, kombinert med en enestående tetthet av kulturminner og svært god tilgjengelighet, er et friluftsområde med helt spesielle kvaliteter. Områder med slike kvaliteter nær store befolkningskonsentrasjoner er sjelden vare og under stadige trusler om forringelse. Den intensive bruken av Lillomarka forteller oss at dette er kvaliteter allmennheten for lengst har oppdaget og setter pris på, og vi har et ansvar for å bevare disse unike kvalitetene for de som kommer etter oss.

Det er få aktiviteter som setter så ubetydelige økologiske fotavtrykk som friluftsliv i sin enkle form. Det at friluftslivet fortsatt står så sterkt hos majoriteten av byens borgere bør gjøre det til et enkelt valg å sørge for kontinuitet i markaforvaltningen og videreføre dagens verdivalg slik det er formulert i kommunens mål og retningslinjer; det er bærekraftig, det imøtekommer folks preferanser og behov og det bevarer Oslos tradisjonsrike profil som friluftseldorado.

6.6 Idrettsområder istedenfor ”aktivitetssone”

Begrepet ”aktivitetssone” må legges bort. Isteden ønsker Lillomarkas Venner å foreslå at dagens eksisterende idrettsområder i markas randsone kan videreutvikles til å omfatte flere anleggskrevende aktiviteter, i den grad det er behov for det. Dette er områder der marka allerede er modifisert for tilrettelegging og anleggsopparbeiding. Kommunens ressurser bør fokuseres mot et mindre antall områder, og konsentrere tilrettelegging for ulike brukergrupper innenfor egnete lokaliteter. På den måten vil markas randsone få beholde sin hovedfunksjon som friluftsområde med natur, stillhet og ro, som i dag er det som etterspørres av majoriteten av markabrukerne. Forutsigbarhet og medvirkning må fortsatt prege markaforvaltningen, også i randsonen.

6.7 Kommentarer til ”aktivitetssone” i Lillomarka

6.7.1 Vest for Steinbruvann

I Lillomarka er eksempelvis et stort skogsområde vest for Steinbruvann foreslått som del av ”aktivitetssonen”, med Lillomarka Arena og Huken som tilstøtende områder. Vi finner det helt naturlig at Lillomarka arena og Huken inngår i et felles idrettsområde. I Huken vil det være naturlig at en av aktivitetene kan være fjellklatring i en av fjellveggene som allerede står der. Vi går imidlertid sterkt imot at skogområdet vest for Steinbruvann og nord for Huken skal innlemmes i samme idrettsområde. Da vil vi risikere at dette flotte skogområdet blir redusert til et område der ”urbane” aktiviteter som ikke hører hjemme i Marka dominerer.

I 2010 forelå det første forslaget til planprogram for Lillomarka arena. Den gangens alternativ 1 foreslo å benytte skogområdet vest for Steinbruvann til skitraséer. Den gang, som nå, gikk vi imot dette forslaget, med bl.a. følgende begrunnelse:

Lillomarkas Venner ber om at dette alternativet, slik det foreligger, med regulering av skogsområdet vest for Badedammen og Steinbruvannet til idrettsformål, skrinlegges. Dette er et lett tilgjengelig nærområde for friluftsliv, naturopplevelser og mosjonsidrett, og er svært mye

brukt av lokalbefolkningen. Dette gjelder ikke minst skoleklasser, barnehager og barnefamilier som ofte tar med seg smårollingene sine på deres første skogsturer. Området har et nettverk av stier, flere av dem går videre inn i det fine friluftsområdet som ligger nord for Huken pukkverk. En stor del av området nord for Huken ble i juli 2007 vedtatt som verneområde for friluftsliv i Oslo bystyre.

Skogsområdet i alternativ 1 fungerer m.a.o. som et område som skaper glede og entusiasme for skog og natur for stadig nye generasjoner. Området må for all del ikke splittes opp og ødelegges av brede løypetraseer.

Denne begrunnelsen gjelder i like stor grad i dag.

6.7.2 Sør for Alunsjøen, Hestejordene, Årvollåsen, sør for Linderudkollen, Grefsenkollen

Dette området er foreslått som en enorm del av "aktivitetssonen". Området omfatter ifølge plankartet store områder, fra Ammerud øst for Alunsjøen og ved Vesletjern i øst, Hestejordene, hele Årvollåsen mm, Grefsenkollen og Grefsenkleiva, samt Linderudkollen skisenter. Linderudkollen skisenter er slik vi ser det et naturlig idretts- og aktivitetsområde. Det samme gjelder den delen av Grefsenkollen/Grefsenkleiva som i dag er avsatt til ski- og alpinanlegg. Bortsett fra de aktivitetene som allerede er ellers i området (beite, friluftsliv, skigåing, hestesti, vanlig markasykling etc.), så bør resten av området spares for "urbane" og andre aktiviteter som ikke naturlig kan innpasses i Marka.

Vi gjør oppmerksom på at forslaget om "aktivitetssone" går inn i eventyrskog og nøkkelbiotopen på nordøstsiden av Grefsenkleiva. Dette kan vi uansett ikke akseptere.

Området omfatter også viktige kulturminner. Hestejordene og det gamle steinbruddsområdet rundt Salamanderdammen er klassifisert som verneverdig av byantikvaren og er satt på byantikvarens "gule liste". Området ble av OL-etaten i Oslo kommune våren 2013 foreslått som lokalitet for skiskytter- og paralympicsarena til OL i 2022. Det brede og intense motstanden mot disse planene resulterte i at etaten måtte finne en alternativ plassering av anlegget. Området er et uhyre populært friluftsområde for de 10-15000 menneskene som sokner til det. Den unisone motviljen mot å få et idyllisk turområde bygget ned av idrettsanlegg er godt dokumentert på Lillomarkas Venners hjemmesider (se referanselista). Et eget informasjonshefte er laget om området (Hestejordeneprojektet 2004). Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har laget et naturkart for dette og tilgrensende områder (NOA 2012 og NOA 2011).

Det er i tillegg nylig identifisert flere førreformatoriske, og dermed automatisk fredete, kulturminner i området (Pedersen 2013). I skogen øst og sør for Alunsjøen er det funnet utallige gruveganger og –skjerp som har sin opprinnelse helt tilbake til 1700-tallet. Registrerte kulturminner i Lillomarka kan ses på Lillomarkas Venners nettside (se referanselista).

7 Huken

Vi viser til forslaget om å gjøre om Huken-området til et område med formålet grønnstruktur (jf Høringsutkast del 1 s. 55, samt § 10.1 pkt 7 og kap 10.2 s 54 i del 2). Vi vil i liten grad uttale oss om etterbruk av Huken i denne uttalelsen, ettersom det er satt i gang en egen prosess for dette i regi av Eiendoms- og byutviklingsetaten (EBY), der lokale organisasjoner, bl.a. Lillomarkas Venner, i henhold til vedtak i Bystyret, er gitt mulighet til å medvirke. Dette er vi svært tilfredse med. Vi viser også til høringsuttalelsen fra "Aksjonsgruppa Stopp huken – Vern Marka", som vi støtter.

Vi i Lillomarkas Venner vil uttrykke stor tilfredshet og vår tilslutning til forslaget om å avsette Huken-området til grønnstruktur. Vi setter imidlertid et spørsmålsteget ved at området tillates brukt til "kultur". Kultur er ikke et av formålene i markaloven og er et begrep som kan tøyes langt i retning av for eksempel store og støyende arrangementer som kan være til sjenanse både for de nærliggende boområdene og langt innover i Marka. Kultur som har tilknytning til friluftsliv og lokale idrettsaktiviteter har vi ingenting imot. Dette ligger slik vi ser det implisitt i markalovens formål, slik at det ikke bør være nødvendig med eksplisitt å nevne "kultur" som funksjon. Vi foreslår på denne bakgrunnen at "kultur" fjernes som tillatt funksjon.

Den nye planen for området vil skåne omgivelsene i Lillomarka og i boområdene mot dagens støyende og forurensende virksomhet. Vi er samtidig opptatt av at området ikke fylles av funksjoner som vil føre til nye typer sjenerende støy og/eller mye biltrafikk.

7.1 Huken som aktivitets-/idrettsområde

Lillomarkas Venner er enige i at Huken-området sammen med Lillomarka arena kan defineres som et sammenhengende aktivitets- og/eller idrettsområde. Samtidig ønsker vi, som tidligere nevnt, at naturområdene vest for Steinbruvann og nord for Huken skal forbli naturområder for friluftsliv og rekreasjon. Som nevnt er vi imot forslaget om "aktivitetssone", og i denne sammenhengen at disse områdene innlemmes i en slik "aktivitetssonen". For vårt syn på "aktivitetssonen" vises det til kap. 6 i dette dokumentet, og spesielt kap. 6.6.1 som omhandler dette aktuelle området.

7.2 Breisjøbekken og Alnavassdraget

På grunnlag av kommuneplanens gode målsettinger under "Styrke Oslos blågrønne preg" (særlig satsing 1: Biologisk mangfold og "Gjenåpning av elve- og bekkestrekninger ...") og § 13.3 Vassdrag (Breisjøbekken er sideløp til Alna), tar vi det nærmest for gitt at Breisjøbekken, som i dag renner i kulvert under industriområdet i Huken og er en viktig kilde til Alnavassdraget, gjenåpnes og kommer opp i dagen. Dette vil på sikt gi et håp om å gjenopprette tidligere biologiske kvaliteter i øverste del av Alnavassdraget som tidligere har vært en biotop for rødlistede elvemuslingen. Denne artens formering er helt avhengig av ørret.

I denne sammenhengen vil vi uttrykke vår tilfredshet med at området langs Alnavassdraget nord for T-banelinja ved Grorud opp til Huken og Badedammen er markert og definert som viktig naturområde. Dette bør innebære at det ikke gjøres inngrep i disse naturområdene.

7.3 Regulering av turvei og utfartsparkering

Vi ser gjerne at turveien i vestgrensen av Huken pukkverk reguleres som turvei, da den er en forlengelse av eksisterende turvei D9 frem til Ammerudveien. Plassen i Ammerudveien nedenfor bommen til denne turveien fungerer i dag til en stor del som parkerings- og avlastningsplass for store kjøretøy og tilhengere for sjåførene som kjører til/fra Huken pukkverk. Dette skaper ofte konflikt med de som bruker plassen som utfartsparkering. Denne plassen bør etter vår mening reguleres til utfartsparkering.

7.4 Snarlig avvikling av Huken pukkverk

Lillomarkas Venner vil anmode Oslo kommune om å bestrebe seg på å få Huken pukk- og asfaltverk avviklet så snart som mulig. Med tanke på at en kommuneplan med ny regulering av Huken-området snart vil bli vedtatt og stadfestet av departementet, vil vi vise til svarbrev fra Miljøvern-departementet til "Aksjonsgruppa Stopp huken – Vern Marka", av 31.7.2013 der det heter at:

”... en senere vedtatt arealplan av kommuneplanen kan sette en tidligere vedtatt reguleringsplan til side dersom det skulle oppstå motstrid. Imidlertid vil det etter plan- og bygningslovens bestemmelser også være slik at en senere vedtatt plan ikke kan gripe direkte inn i allerede pågående og lovlig virksomhet. Dette innebærer at man ikke gjennom plan kan stoppe slik virksomhet umiddelbart, men må gi den pågående og lovlige virksomheten tid til forsvarlig avvikling. Dersom man skal oppnå snarlig stansing, må man foreta ekspropriasjon av virksomheten med de erstatninger som en slik stansing vil medføre.”

Vi håper at dagens rettslige situasjon ikke vil hindre en avvikling innen rimelig tid, dvs i god tid før leie- og driftsavtalen utløper 1.1.2021.

8 Annet

8.1 Forslag om skitrasé mellom Vesletjern og Breisjøen

Vi viser til bestemmelsene for turdrag/turvei, § 10.1 Marka pkt. 6, s 25 i del 2. Her vises det til plankartet som viser en rødstiplot linje mellom Vesletjern og Breisjøen.

Vi finner det lite tilfredsstillende å få et slikt forslag presentert på et stort uoversiktlig plankart som mangler geografiske referanser og referanser til naturtyper. Vi regner med at Oslo kommunes saksbehandling vil være i tråd med markaloven. Vi vil avvente planinitiativet før vi uttaler oss nærmere om dette tiltaket.

8.2 Reguleringsplan S-2549, Ravnkollen i Marka

På side 122 i del 2 av høringsutkastet, under kap. 18.4.2 Planer som forutsettes videreført, er S-2549 oppført. Her står det at S-2549 er ”Reguleringsplan med reguleringsbestemmelser for deler av Gnr. 96 Bnr. 36 Romsås, tomt for offentlig bygning (skolehager). Under utdypning står: ”Vest for Ravnkollbakken, ikke opparbeidet, men kan være et behov.”

Dette området ligger i Marka. Vi går derfor imot dette tiltaket. Et slikt tiltak vil kreve søknad i henhold til plan- og bygningsloven og markaloven. Vi finner det derfor underlig at Oslo kommune ønsker å videreføre tiltaket.

9 Referanser

alt.arkitektur as 2011. Markagrensens bredde. Oslos grense mot marka undersøkt som sone for urbant friluftsliv.

Bugge, J. & Reusch, C. H. P. (2010). Håndbok for markaloven. Oslo: Oslo og omland friluftsråd. 78 s.

Fuggeli, P. og Ingstad, B. Natur og helse - slik folk ser det. Friluftsrådenes landsforund. Ukjent år. <http://www.friluftsrad.no/652.Natur-og-helse-slik-folk-ser-det-av-professor-Per-Fuggeli-og-professor-Benedicte-Ingstad.html> .

Gundersen, V. S., Frivold, L. H., Lofstrom, I., Jørgensen, B. B., Falck, J. & Øyen, B.-H. (2005). Urban woodland management in Norway: integrating aesthetic and ecological elements in silviculture. Ås: UMB.

Hestejordeneprojektet 2004. Hestejordene – Kolås, en oase i Groruddalen. http://www.lillomarkasvenner.no/Hestejordene/Rodtvethefte31_skjerm.pdf

Ingebrigtsen, G. (1995). "Ut på tur, aldri sur?": har friluftsliv betydning for mental helse? I: Friluftsliv: effekter og goder: referat fra forskningskonferanse, s. 85-91. Trondheim: Direktoratet for naturforvaltning.

Lillomarkas Venners nettsider:

Kulturminner: <http://www.lillomarkasvenner.no/kulturminner/kulturminner.shtml>

Motstand mot OL-anlegg for skiskyting og paralympics:

<http://www.lillomarkasvenner.no/felles/Skiskytterarena.shtml>

Markaloven. (2009). Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) av 05. juni 2009 nr. 35.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus 2012. Naturkart: Fra Isdammen til Hestejordene

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus 2011. Naturkart for Årvollåsen.

Nordisk ministerråd. (2009). Naturopplevelse, friluftsliv og vår psykiske helse: rapport fra det nordiske miljøprosjektet "Friluftsliv og psykisk helse". København. 136 s.

Oslo kommune bymiljøetaten. (2011). Undersøkelse om bruk av Oslomarka: Synovate. 36 s.

Oslo kommune Friluftsetaten. (2007). Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007-2015. Oslo. 205 s

Ot.prp. nr 23 (2008-2009). Om lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven). Miljøverndepartementet. 57 s.

Pedresen, H. 2013. Personlige meddelelser.

Vaage, O. F. (2004). Trening, mosjon og friluftsliv: resultater fra Levekårsundersøkelsen 2001 og Tidsbruksundersøkelsen 2000. Oslo: Statistisk sentralbyrå. 63 s.

St.meld. nr. 39 (2000-2001). Friluftsliv- En vei til høyere livskvalitet. Miljøverndepartementet. Oslo.

Odden, A. (2008). Hva skjer med norsk friluftsliv?: en studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv 1970-2004. Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. 318, 6 s.